

**DE INVLOED VAN HET HOMOSEXUELE NETWERK OP DE
GEBRUIKTE SEXUELE TECHNIEKEN
Een onderzoeksnota**

**John Vincke
Luc Sabbe
Hugo Prinsen**

Sexuele anale technieken (passief, actief, vuistneuken) spelen een dominante rol bij het verspreiden van sexueel overdraagbare aandoeningen. Vanuit sociologisch oogpunt is het belangrijk te weten of, en in welke mate, participatie in de homoseksuele subcultuur een invloed uitoefent op de praktijk van genoemde technieken. De hypothese werd vooropgesteld dat door de afwezigheid van een valabel rolmodel voor homo's, de subcultuur een invloed uitoefent op de organisatie en praktijk van homosex. Deze hypothese werd bevestigd voor actief anaal contact en het gebruik van amyl nitriet. In mindere mate werd ze ook bevestigd voor vuistneuken. Een negatieve relatie werd gevonden tussen participatie in de gay sub-cultuur en het hebben van passieve anale betrekkingen. Deze bevindingen hebben sterke implicaties voor preventief werk binnen het domein van seksueel overdraagbare aandoeningen. Ze neutraliseren ook de common sense opvatting dat homoseksuelen een homogene groep vormen.

1. Inleiding

Weinig is geweten omtrent homosexualiteit in Vlaanderen. In tegenstelling tot de Verenigde Staten en, dichter bij ons in Nederland, is er geen traditie van homostudies (1). Hierdoor ontbreekt de kennis die noodzakelijk is om homosexualiteit binnen een Vlaamse context te plaatsen.

Kennis van de homoseksuele leefstijl alsook van de organisatie van de homoseksuele subcultuur, met inbegrip van de wijze waarop deze elkaar beïnvloeden, is des te pregnanter nu bepaalde processen onder controle dienen gehouden te worden. Wij denken hier in de eerste plaats aan de verspreiding van seksueel overdraagbare aandoeningen zoals AIDS.

In het onderzoek naar seksueel overdraagbare aandoeningen (SOA) komen een aantal sleutel-variabelen naar voor. De duur van de seksuele loopbaan, het aantal seksuele partners ooit gehad, plaatsen waar men partners ontmoet alsook de gebruikte seksuele technieken lijken de voornaamste variabelen te zijn welke een invloed uitoefenen op de aanwezigheid van SOA-antistoffen (zie Ross, 1986). De sociale wetenschappen kunnen bij de studie van SOA een niet onbelangrijke rol spelen. Hun specifieke bijdrage bestaat erin na te gaan of, en hoe een bepaalde sociale omgeving een invloed uitoefent op leefstijlkenmerken die door het sociaal epidemiologisch SOA-onderzoek als risicovol werden gevonden.

Bij de studie van de homoseksuele wereld kan een onderscheid gemaakt worden tussen een cultureel en een structureel element. Het eerste heeft betrekking op de wijze waarop van de dominante cultuur afwijkende waarden en normen tot een specifieke homo-identiteit en leefstijl leiden (2). Centraal staat hier de beschrijving van de wijze waarop subculturele socialisatie plaats vindt. Aan deze culturele component gekoppeld, vindt men een geheel van plaatsen en contactmogelijkheden waardoor homo's elkaar kunnen ontmoeten: het homofiele netwerk (3). Dit netwerk levert het structurele kader waarbinnen de subculturele waarden en normen overgebracht worden. Voorliggende studie vertrekt van structurele data.

2. Probleemstelling

In welke mate oefent de betrokkenheid met de homo-wereld een invloed uit op de gebruikte seksuele technieken? De hypothese welke gebruikt werd om op deze vraag een antwoord te formuleren, werd ontleend aan het seksuele socialisatieperspectief. Volgens Straver (1976) is seksueel gedrag het gevolg van een 1. geleidelijke en 2. sociale structurering. Het al dan niet toepassen van bepaalde seksuele technieken wordt in sterke mate bepaald door de sociale omgeving waarbinnen het seksuele handelen vorm wordt gegeven. Heteroseksuele jongeren worden hierbij gesteund door voorlichting. Deze kan officieel (geautoriseerde leerboeken) en/of informeel zijn (conversaties, film, lectuur, pornografie). Homoseksuele jongeren beschikken doorgaans niet over deze faciliteiten (zie Sanders, 1980, blz. 28 e.v.). Ze worden zelden geconfronteerd met voorbeelden die hen toelaten hun seksualiteit te ordenen. Socialisatie verloopt dan ook voor een groot gedeelte binnen de homoseksuele subcultuur.

De invloed van de homofiele subcultuur komt sterk tot uiting in het zogenoemde 'coming out' proces'. Hieronder verstaat men die levensfase waarin de homoseksuele identiteit gevormd wordt. Men kan hierbij verschillende deelfasen onderscheiden: het besef van een gelijk-geslachtelijke seksuele aantrekking, de initiële homoseksuele contacten, deelname aan de homofiele subcultuur, het zichzelf etiketteren als homo en het mededelen van de seksuele gerichtheid aan significante anderen (McDonald, 1982, blz. 48).

'Coming out' gaat samen met een exploratie van de homoseksuele subcultuur in de vorm van een leerproces. Zo dient hij/zij interpersoonlijke vaardigheden aan te kweken waardoor kan omgegaan worden met mensen die een zelfde seksuele gerichtheid hebben. Anderen leren hoe ze een gevoel van fysieke aantrekkelijkheid en seksuele competentie kunnen ontwikkelen. Nog anderen nemen precies een tegengestelde houding aan: ze leren de opvatting te neutraliseren dat zelfwaardering gebonden is aan het aantal seksuele veroveringen (Minton & McDonald, 1984). Een belangrijke bijdrage tot de kristallisatie van de homoseksuele identiteit volgt uit de verschillende seksuele contacten. Onderzoek heeft echter aangetoond dat het waarderen en adequaat toepassen van bepaalde seksuele technieken, zoals anale sex, niet spontaan aanwezig is (Spada, 1979,92). Navin (1981) stelt voor-

op dat een inadequaat socialisatieproces bv. tot een vergroot risico leidt bij de praktijk van vuistneuken. Een verspreiding van de praktijk van deze techniek, niet vergezeld van het passende leerproces, ligt volgens Navin aan de basis van een parallelle toename in ongevallen. Contact met andere homoseksuelen binnen de homoseksuele subcultuur is dus essentieel om vorm te geven aan seksualiteit en identiteit.

De subcultuur vormt het kader waarbinnen identiteit en seksualiteit profiel krijgen. Onze gegevens laten echter niet toe na te gaan op welke wijze waarden, normen en kennis binnen het subculturele socialisatieproces worden overgedragen. Wij beschikken echter wel over data die een indicatie zijn voor de graad van structurele betrokkenheid. Indien er sprake kan zijn van subculturele socialisatie, dan dient dit ook tot uiting te komen door middel van die kenmerken welke als indicator kunnen gebruikt worden voor de structurele betrokkenheid met de homo-wereld. In deze studie wordt dus de invloed van de homo-subcultuur, gemeten via haar structurele component, op bepaalde seksuele technieken bestudeerd. Meer specifiek, nagegaan wordt of de duur van de seksuele loopbaan, het aandoen van ontmoetingsplaatsen, met inbegrip van de hieruit volgende toename van het aantal seksuele partners, een invloed uitoefent op die seksuele technieken waarvan onderzoek de sterke band met de aanwezigheid van HIV (human immunodeficiency virus of het AIDS-virus) in het bijzonder en andere SOA in het algemeen, heeft aangetoond.

M.b.t. de verspreiding van AIDS komt vooral anaal contact naar voor als belangrijkste kanaal waarlangs het virus wordt overgebracht (Darrow et al, 1983). Hieronder verstaan we niet enkel passieve en actieve anale sex, doch ook vuistneuken (fist-fucking). Bij deze vorm van seksualiteit is een sperma op bloed contact, via een beschadiging van de slijmvliezen van de endeldarm, een reële mogelijkheid. Dergelijk contact is een voorwaarde voor HIV-besmetting. Een andere terugkerende bevinding bij AIDS-onderzoekingen is de koppeling van het snuiven van nitriet (poppers) aan anaal seksueel contact. Poppers of amyl nitriet is een drug die in de medische wereld gebruikt wordt om vasodilatatie te creëren. Het wordt door medici vooral aangewend bij angina pectoris omdat de bloedcirculatie er door toeneemt. De drug wordt veel gebruikt door homo's om het seksueel genot op te wekken. Door de inademing van het vluchtige nitriet ontstaat een vasodilatatie in het urinair tracé met inbegrip van een relaxatie van de spieren. Mogelijke neveneffecten zijn

hoofdpijn, duizeligheid, bezwijmen en zelfs dood (Agnew, 1985). De impact van het gebruik van poppers op het hebben van AIDS is nog onduidelijk. Wel wordt gesuggereerd dat het snuiven van deze drug verantwoordelijk zou kunnen zijn voor de grote proportie Kaposi Sarcoma bij homofiele AIDS-patienten in vergelijking met andere HIV-geïnfecteerden.

Samengevat zijn onze uitgangspunten de volgende. In de eerste plaats wordt gesteld dat de homoseksuele subcultuur, bij afwezigheid van een valabel rolmodel in de modale cultuur, als socialisatiekanaal fungeert. Bij afwezigheid van gegevens omtrent de mate waarin en de wijze waarop overdracht van kennis van waarden en normen plaats vindt, zijn we aangewezen op het gebruik van structurele indicatoren. Er wordt nagegaan of de duur van de seksuele loopbaan een invloed uitoefent op het aandoen van homosaua's en backrooms en zo tot een toename van het aantal seksuele partners leidt. Tevens wordt het effect van genoemde variabelen op het toepassen van anale seksuele technieken (passieve-, actieve anale sexualiteit, vuistneuken) en het gebruik van poppers berekend.

3. Methodologie

3.1 Recrutering van de respondenten

De recrutering van respondenten voor een onderzoek waarvan de materie van die aard is dat anonimiteit verkozen wordt, is uitermate moeilijk (zie Sanders, 1980). Homoseksuelen hebben echter de jongste jaren een groot bewustwordings- en emancipatieproces doorgemaakt. Hiermee verbonden is het bestaan van een aantal homo-organisaties. Dergelijke verenigingen zijn dan ook veel gebruikte kanalen om potentiële respondenten te bereiken. Georganiseerde homofielen blijken ook sterk gemotiveerd om aan sociaal wetenschappelijk onderzoek mee te werken.

Er werden tussen oktober 1985 en maart 1986 141 respondenten gerecruiteerd in homoverenigingen en via de medische praktijk. Ze werden gevraagd een vragenlijst in te vullen alsook bloedafname toe te staan. Hierbij werd hen het doel van het onderzoek medegedeeld. Tevens kregen de respondenten de verzekering van een volstrekte vertrouwelijkheid bij het gebruik van de gegevens. Enkel de medische hoofdverantwoordelijke was in staat het databestand opgebouwd via de vragenlijst te koppelen aan de re-

sultaten van de serologische analyse. Hierbij valt hij natuurlijk volledig onder het medisch beroepsgeheim. In deze studie wordt geen gebruik gemaakt van de serologische data (5).

De onderzochte groep is in vergelijking met onderzoeken in het buitenland, bv. Amsterdam (n=741) klein (zie Van Griensven et al, 1986). Naast het eerder kleine aantal, brengt ook de recruteringswijze een belangrijke handicap mee. Onderzoeken waarbij gebruik gemaakt wordt van homoverenigingen creëren een onderzoeksgroep die niet volledig a-select is. Niet elke homoseksueel sluit zich aan bij geregistreerde en gesubsidieerde verenigingen. Dit in aanmerking genomen, dient deze studie als essentieel exploratief beschouwd te worden (6).

3.2 Variabelen

De in deze analyse gebruikte variabelen meten participatie in het homo-netwerk en gebruikte seksuele technieken. De respondenten werden gevraagd of ze bepaalde ontmoetingsplaatsen aandeden. Meer specifiek werd hen de volgende vraag gesteld: "Bezoekt U sexsauna's? Bezoekt U backrooms?". Een derde variabele heeft betrekking op het aantal seksuele partners die respondenten verklaarden ooit gehad te hebben. De laatste variabele heeft betrekking op de duur van de seksuele loopbaan. Voor deze variabele werden vijf antwoordcategorieën voorzien: minder dan 2 jaar, tussen twee en vijf jaar, tussen 6 en 10 jaar, tussen 11 en 20 jaar en meer dan 20 jaar.

Tabel 1: De frequentieverdelingen

DUUR	aantal jaar actief	frequentie	percent
	-5	50	35.5
	6 tot 10	30	21.3
	11 tot 20	37	26.2
	meer dan 20	19	13.5
	geen info	5	3.5
		---	---
	TOTAAL	141	100.0
HOMOSAU	bezoek homosau	frequentie	percent
	nee	99	70.2
	ja	38	27.0
	geen info	4	2.8
		---	---
	TOTAAL	141	100.0

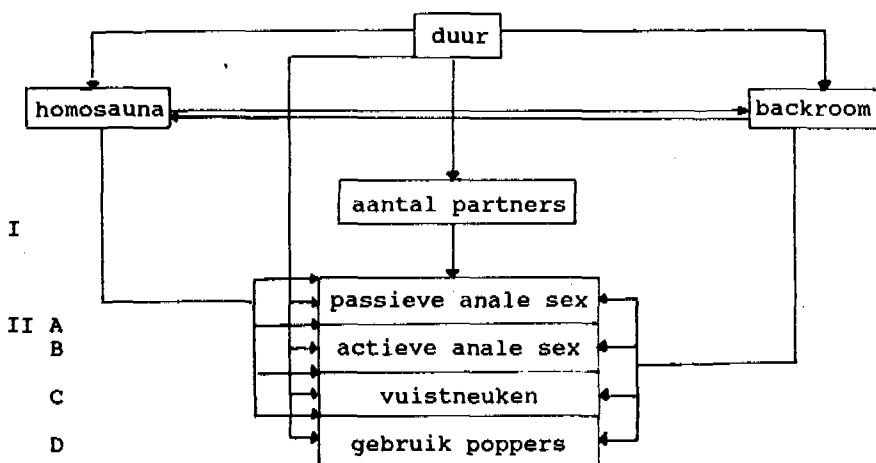
Tabel 1: (vervolg)

BACKR	bezoek donkere kamer		
		frequentie	percent
	nee	110	78.0
	ja	27	19.1
	geen info	4	2.8
		---	---
	TOTAAL	141	100.0
NRPRTN	aantal partners		
		frequentie	percent
	1 tot 10	43	30.5
	11 tot 100	61	43.3
	101 tot 1000	33	23.4
	geen info	4	2.8
		---	---
	TOTAAL	141	100.0
ANAALA	actieve anale sex		
		frequentie	percent
	nee	72	51.1
	ja	65	46.1
	geen info	4	2.8
		---	---
	TOTAAL	141	100.0
ANAALP	passieve anale sex		
		frequentie	percent
	nee	88	62.4
	ja	49	34.8
	geen info	4	2.8
		---	---
	TOTAAL	141	100.0
FF	vuistneuken		
		frequentie	percent
	nee	126	89.4
	ja	11	7.8
	geen info	4	2.8
		---	---
	TOTAAL	141	100.0
POPPERS	roesmiddelen		
		frequentie	percent
	nee	112	79.4
	ja	25	17.7
	geen info	4	2.8
		---	---
	TOTAAL	141	100.0

3.3 Model

Onze uitgangspunten in acht genomen, hebben we de probleemstelling in vier sequentiële modellen gespecificeerd. Een sequentiële model bestaat uit een aantal onderdelen die gezamenlijk naar de te verklaren variabele leiden (zie figuur 1). Een debuterend homoseksueel dient niet alleen informatie op te doen waar de ontmoetingsplaatsen zich bevinden. Hij dient ook enige drempelvrees te neutraliseren vooraleer hij homosauna's en backrooms aandoet. Vandaar dat het eerste onderdeel de invloed van de duur van de seksuele loopbaan op het aandoen van de ontmoetingsplaatsen weergeeft. Vandaar uit volgt een toename van het aantal seksuele partners en het toepassen van bepaalde seksuele technieken.

Figuur 1: het sequentiële verklaringsmodel

Elk model bestaat uit twee grote delen. Het eerste sub-gedeelte schat de parameters voor de relaties tussen de exogene variabele duur van de seksuele loopbaan en de endogene variabelen bezoek homosauna, bezoek backroom en aantal partners ooit gehad. Dit sub-model, verder aangeduid als model I, is identiek voor elk van de vier analyses. Model I heeft als specifiek kenmerk dat tussen homosauna en backroom een wederzijdse beïnvloeding verondersteld wordt. We nemen aan dat het bezoek van homosau-

na's er toe leidt dat men ook backrooms aandoet, en vice versa. In de als II A, II B, II C, en II D benoemde modellen worden de effecten berekend die de exo- en endogene variabelen respectievelijk hebben op de eind-afhankelijke variabelen passieve anale sex, actieve anale sex, vuistneuken en het gebruik van poppers.

3.4 Analyse-methode

Gezien het sequentieel model werd voor padanalyse gekozen. Het theoretisch uitgangspunt stelt dat de duur van de seksuele loopbaan en het aandoen van homosauna's en backrooms, via een toename van het aantal seksuele partners, een invloed uitoefent op het aanwenden van anale seksuele technieken en het gebruik van poppers. Indien het sequentieel verloop dat aan deze redenering inherent is, met de gegevens overeen stemt, dan dienen naast directe invloeden ook belangrijke indirecte effecten voor te komen. Onder deze laatste verstaat men invloeden die via een endogene variabele gaan. Padanalyse is een geschikte techniek om deze veronderstelling te toetsen.

Padanalyse is een parametrische analysetechniek. Het meetniveau van de gebruikte variabelen is non-parametrisch. Met behulp van de standaard normale dichtheid- en distributiefunctie werden de gegevens in normaalwaarden omgezet (zie Jöreskog & Sörbom, 1986). Hierdoor kunnen parametrische technieken worden toegepast. De berekende correlaties zijn relatief ongevoelig voor de vorm van de marginale verdelingen. Een nadeel is echter dat de bekomen correlatiematrix het best geanalyseerd wordt met de methode van de ongewogen kleinste kwadraten. Hierdoor is het niet mogelijk om standaardfouten van de parameters te bekomen. Gezien het exploratief karakter van deze studie is deze handicap niet essentieel.

3.4 Resultaten

Het gehanteerde padmodel bestaat uit twee blokken. Model I beschrijft de invloed die uitgaat van de exogene variabele 'duur van de seksuele loopbaan' op de endogene variabelen homosauna's, backroom en aantal seksuele partners. Het blijkt dat, zoals kon verwacht worden, de grootste invloed van de duur van de seksuele loopbaan uitgeoefend wordt op het aantal seksuele partners dat

men ooit gehad heeft. Het totale effect bedraagt 0.490, het directe 0.422, het indirecte 0.068. Van de twee opgenomen ontmoetingsplaatsen oefent homos sauna een grotere invloed uit op het partner-aantal dan backroom (totaal effect respectievelijk 0.402 en 0.372). Sauna-bezoek wordt wel sterker beïnvloed door de duur van de seksuele loopbaan dan backroom-bezoek (totaal en direct effect bedraagt respectievelijk 0.204 en 0.134 versus 0.143 en 0.040).

In model I werd een non-recursieve relatie verondersteld tussen de variabelen homos sauna en backroom. Beide effecten zijn bijna even groot. Het effect van homos sauna op backroom bedraagt 0.672; dat van backroom op homos sauna 0.657.

In tabel 2 hebben we de resultaten van het tweede gedeelte van het padmodel weergegeven. Voor elke afhankelijke variabele werd de totale invloed die uitgaat van de exogene en endogene variabelen opgesplitst in een directe en een indirecte component. De indirecte invloed van de duur van de seksuele loopbaan verloopt via de variabelen homos sauna, backroom en aantal partners; die van homos sauna via backroom en aantal partners; die van backroom via homos sauna en partner aantal.

Bij inspectie van de proportie verklaarde variantie valt onmiddellijk op dat het hebben van passief anaal contact niet verklaard wordt door de in het model opgenomen variabelen. De hypothese van een sequentiële vormgeving kan hier niet weerhouden worden. De kleine directe invloed die de in het model opgenomen variabelen uitoefenen op het hebben van passieve anale sex is overwegend negatief (duur, homos sauna). Dit betekent dat een toename van de lengte van de seksuele activiteitsperiode gepaard gaat met het niet hebben van passieve anale contacten. Ook het aandoen van homos sauna's leidt tot het niet hebben van genoemde seksuele technieken.

Het sequentieel model is beter geschikt voor de verklaring van de variabiliteit van de variabelen actief anaal contact, het gebruik van poppers en vuistneuken. De proportie verklaarde variantie bedraagt respectievelijk 10.5%, 15.1% en 29.5%. Wanneer we het totale effect van homos sauna met dat van backroom vergelijken, dan valt op dat laatstgenoemde variabele de grootste invloed uitoefent. Het grootste gedeelte van die invloed is direct. In acht genomen de absolute en relatieve grootte van het indirecte effect, oefent vooral bezoek van homos sauna's een bij-

komende invloed uit, dat van die aard is dat van een sequenti-
eel verloop kan gesproken worden. Niettegenstaande van de vari-
abele backroom-bezoek de grootste invloed uitgaat, wordt de hy-
pothese van de sequentiële vormgeving van de seksualiteit ster-
ker bevestigd voor homosaua dan voor backroom.

Tabel 2: Totale effecten, directe effecten en indirecte effec-
ten (absoluut en als percentage van het totale effect)

	DUUR	HOMOSAUNA	BACKROOM	PARTNERS

model II A				
PASSIEF ANAAL CONTACT				
totaal effect	-.125	.102	.302	.019
direct effect	-.159	-.055	.249	.019
indirect effect	.034	.157	.053	.000
% totaal effect	27.7%	147%	17.5%	0%
r2	.068			
1 - r2	.932			
model II B				
ACTIEF ANAAL CONTACT				
totaal effect	.200	.123	.320	.102
direct effect	.128	-.060	.242	.102
indirect effect	.072	.183	.078	.000
% totaal effect	36%	49%	24%	0%
r2	.105			
1 - r2	.895			
model II C				
VUISTNEUKEN				
totaal effect	.061	.479	.707	.077
direct	-.064	.105	.457	.077
indirect	.125	.374	.250	.000
% totaal effect	204%	78%	35%	0%
r2	.295			
1 - r2	.705			
model II C				
GEBRUIK POPPERS				
totaal effect	.183	.316	.420	.141
direct effect	.064	.074	.240	.141
indirect effect	.109	.242	.180	.000
% totaal effect	65%	77%	43%	0%
r2	.151			
1 - r2	.849			

Samengevat kunnen we stellen dat bij een globale beschouwing
van de vier modellen vooral het vuistneuken het gevolg lijkt te
zijn van een geleidelijk socialisatieproces binnen het homofie-

le netwerk. De proportie verklaarde variantie is hier het grootst. Tevens is het indirecte effect belangrijk. Op de tweede plaats komt het model dat het gebruik van poppers verklaart. De proportie verklaarde variantie ligt hier wel aanzienlijk lager (51% lager). Het indirecte effect is echter het grootst van de vier beschouwde modellen (absolute grootte). Het model dat actieve anale sex als eind-variabele heeft, verklaart 10% van de variantie. Enkel homosauna oefent hier een indirecte invloed uit. Met betrekking tot het model dat passieve anale sex verklaart, kan gesteld wordt dat het niet geschikt is.

Samenvatting en conclusie

De resultaten van de analyse voor model I hebben aangetoond dat het bezoek van homosauna een grotere invloed uitoefent op het aantal sexuele partners dan backroombezoek. Dit vastgestelde verband tussen homosauna en partner-aantal is conform aan de bevindingen van Ostrow (1984, blz. 106).

Er werd voorop gesteld dat de vormgeving van de sexualiteit een geleidelijk socialisatieproces is. Homoseksuelen beschikken echter niet over een valabel rolmodel dat de vormgeving van hun sexualiteit ondersteunt. Deze vaststelling bracht ons tot de uitgangshypothese dat de homoseksuele subcultuur dit vacuüm gaat opvullen. De empirische toetsing van deze hypothese maakt gebruik van variabelen die naast de duur van de sexuele loopbaan, en het aantal partners ooit gehad, twee aspecten van het homofiele netwerk weergeven: het al of niet bezoeken van homosau-na en backroom. Het sequentiële model werd met een padanalyse uitgetest.

De bevinding dat het hebben van passieve anale sexualiteit niet het resultaat is van een geleidelijk socialisatieproces, is belangrijk. Gezien de context van deze studie, de overdracht van sexueel overdraagbare aandoeningen, betekent dit dat een belangrijke groep homo's met risicogedrag niet via homosauna en backroom kunnen bereikt worden. Deze personen dienen via andere kanalen op het risicokarakter van deze vorm van sexualiteit gewezen te worden.

Het toepassen van de actieve vorm van anale sexualiteit wordt wel voor een belangrijk deel verklaard door de in het model opgenomen variabelen. Er is dus een grote waarschijnlijkheid dat

via het homo-netwerk een gedeelte van de personen die op actieve wijze seksueel overdraagbare aandoeningen overbrengen, kan bereikt worden. Aangezien bij anale sexualiteit zowel een passieve als een actieve partner betrokken is, kan via het homo-netwerk toch aan preventiewerk gedaan worden.

Het hier gehanteerde model verklaart een grote proportie van de variantie van vuistneuken. Het bezoeken van homosauna's en backrooms oefent een sterke directe invloed uit op vuistneuken. Dit wordt op indirecte wijze nog versterkt. Niettegenstaande de relatief hoge mate van verklaarde variantie (29.5%), kan hier niet echt van een socialisatieproces gesproken worden. Een indicatie hiervoor is de afwezigheid van een band tussen vuistneuken en de duur van de seksuele activiteit. De hoge proportie verklaarde variantie dient dan ook eerder geïnterpreteerd te worden als een aanduiding voor het feit dat de praktijk van het vuistneuken in sterke mate aan specifieke ontmoetingsplaatsen binnen het homo-netwerk gebonden is.

Door homo's gebruikte riskante seksuele technieken lijken, op basis van onze gegevens en analysemethode, niet enkel het resultaat te zijn van een geleidelijke structurering die plaats vindt als gevolg van het aandoen van ontmoetingsplaatsen die deel uitmaken van het homofiele netwerk. Andere factoren, zoals persoonlijkheidskenmerken, dienen zeker in een toekomstige analyse opgenomen te worden. Een nieuw onderzoeksontwerp welke op de in deze studie aan bod gekomen vraagstelling een antwoord wenst te formuleren, dient naast een betere meting van de structurele kenmerken en een minder selectieve onderzoeksgroep, zeker ook culturele variabelen in de analyse te betrekken

VOETNOTEN

- (1) Op deze uitspraak is er één uitzondering, nl. het verslag van een aan de Rijksuniversiteit Gent gehouden studiedag in 1985. Dit verslag werd in boekvorm uitgegeven onder de titel "Homosexualiteit en Wetenschap" onder redactie van B. Carlier e.a. Tot op heden heeft dit initiatief geen navolging gekregen.
- (2) In de Angelsaksische literatuur wordt hiervoor het begrip 'gay-identity' gebruikt.
- (3) Het homofiele netwerk is zowel nationaal als internationaal georganiseerd. De verschillende homo-maandbladen, zoals de Nederlandse "Gay-Krant" brengen een maandelijks overzicht van de verschillende ontmoetingsplaatsen gerangschikt per provincie en stad. Een lijst van alle internationale contactmogelijkheden en ontmoetingsplaatsen is in boekvorm verkrijgbaar.
- (4) Bij deze techniek wordt, met behulp van glijmiddel en het snuiven van amyl nitriet (poppers) de hand geleidelijk in het rectum van de passieve partner gebracht. Het leren ontspannen van de anale sluitspier is hier een eerste vereiste voor de passieve partij. Het opsnuiven van poppers helpt hem hierbij. In acht genomen het feit dat de endeldarmwand uitermate kwetsbaar is, wordt van de actieve partner een grote oplettendheid geëist om perforaties te vermijden.
- (5) Zie hiervoor, J. Vincke, L. Sabbe en E. Van Hecke, De invloed van omgevingsfactoren op de relatie tussen seksuele technieken en AIDS, Tijdschrift voor Seksuologie, 1988, 12: 96-105.
- (6) De moeilijkheid om een perfecte steekproef van homoseksuelen te trekken is een constante bij heel wat onderzoeken. Zo stellen Siegel & Bauman "Because an unknown proportion of the homosexual population remains hidden or "in the closet", they cannot be enumerated or sampled directly. Furthermore, the extent of the sampling bias created by this problem cannot be evaluated, because no data exist on the characteristics of the total population" (Siegel K. & Bauman L., 1986, blz. 19).

BIBLIOGRAFIE

AGNEW J.

- 1985 Some anatomical and physiological aspects of anal sexual practice, Journal of Homosexuality, 12, 1, blz. 75-97.

CARLIER B. e.a.

- 1985 Homostudies in Vlaanderen 1, Antwerpen.

DARROW W., JAFFE H., CURRAN J.

- 1983 Passive anal intercourse as a risk factor for AIDS in homosexual contact, Lancet, July 16, blz. 160.

JÖRESKOG, A. & SÖRBOM, D.

- 1986 PRELIS, A program for multivariate data screening and data summarization. User's guide, Mooresville.

MCDONALD G.

- 1982 Individual differences in the Coming Out process for gay men, Journal of Homosexuality, 8, 1, blz. 47-60.

MINTON H. & MCDONALD

- 1984 Homosexual identity formation as a developmental process, Journal of Homosexuality, 9, 2/3, blz. 91-104.

NAVIN H.

- 1981 Medical and surgical risks in handballing: implications of an inadequate socialization Process, Journal of Homosexuality, 6, 3, blz. 67-76.

OSTROW D.

- 1984 Homosexuality and sexually transmitted diseases, in: Holmes K. K. et al., Sexually Transmitted Diseases, p. 99-108, New York.

ROSS M.

- 1986 Psychovenerology, New York.

SANDERS G.,

- 1980 Het gewone en het bijzondere van de homoseksuele leefstijl, Deventer.

SIEGEL K. & BAUMAN L.

- 1986 Methodological issues in AIDS-Related research, in: Feldman D. & Johnson T., The social dimensions of AIDS: Method and Theory, blz.15-41, New York.

SPADA J.

1979 The Spada report, New York.

STRAVER C.

1976 Relaties en seksualiteit bij jongeren. Een theorie en literatuurstudie, Zeist.

VAN GRIENSVEN G. et al

1986 Risicofactoren en prevalentie van LAV/HTLV III antistoffen bij homoseksuele mannen in Nederland, Tijdschrift voor Sociale Gezondheidszorg, 64, nr. 4, blz. 100-107.

WARREN C.

1974 Identity and community in the gay world, New York.